

УДК 338.314

DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.194.49-54>**Кустріч Л.О.**

доктор економічних наук

Уманський національний університет садівництва

Kustrich Liliia

Doctor of Economics

Uman National University of Horticulture

<https://orcid.org/0000-0002-5048-4053>

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ

У статті розглянуто питання управління фінансовими потоками логістичних систем. Зазначено, що в умовах сьогодення головним завданням кожної підприємницької структури є забезпечення фінансової стабільності та безпеки діяльності. Не є виключенням і сфера логістики. У цьому контексті виникає необхідність принципово нових підходів до розробки ефективної системи управління фінансовими потоками логістичних систем.

У процесі дослідження теоретично обґрунтовано та вирішено комплекс питань, пов'язаних із розробленням ефективної концепції управління фінансовими потоками логістичних систем в умовах невизначеності. Розроблено схему забезпечення фінансової безпеки логістичних систем. Визначено ключові засади управління фінансовими потоками логістичних систем в умовах невизначеності. Констатовано, що концептуальний підхід до управління фінансовими потоками логістичних систем сприятиме запобіганню кризових станів, підвищенню ефективності діяльності та успішному розвитку галузі в цілому.

Ключові слова: менеджмент, фінанси, логістика, фінансовий потік, логістична система.

MANAGEMENT OF THE FINANCIAL FLOWS OF LOGISTICS SYSTEMS

In the context of globalization and integration of the world economy, the main task of every business entity is to ensure financial stability and security of its operations. The logistics industry is no exception. In such a context, there is a necessity of fundamentally new approaches to the development of an effective system for managing financial flows of logistics systems.

The insufficiency of the theoretical and practical study of the problems of managing financial flows of logistics systems, the difficult current economic conditions of management, outlined by the impact of the financial crisis and economic instability, the necessity to manage and control the level of financial stability of logistics enterprises in order to prevent bankruptcy, are the key reasons for the relevance of the study.

In article considers issues of management of financial flows of logistics systems. The analysis of management processes in the system of financial activity of the logistics industry has been conducted. It is noted that the relevant aspects of managing the financial flows of logistics systems should include measures to improve the efficiency of using borrowed capital and investment resources. The study theoretically substantiates and solves a set of issues related to the development of an effective concept for managing financial flows of logistics systems under conditions of uncertainty.

The analysis of the status and trends in the development of the logistics sector, as well as topical aspects of financial management of logistics enterprises, has allowed to develop a set of measures to improve the system of management of financial flows of logistics systems, which should be implemented on the principles of financial management. The concept of management of financial flows of logistics systems is proposed. A scheme for ensuring the financial security of logistics systems has been developed. The key principles of management of financial flows of logistics systems under conditions of uncertainty are determined.

The study made it possible to state that the conceptual approach to managing the financial flows of logistics systems will help to prevent the crisis, increase the efficiency of activities and the successful development of the industry as a whole.

Keywords: management, finance, logistics, financial flow, logistics system.

JEL classification: D24, D61.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення, яке характеризується невизначеністю світової економіки, головним завданням є забезпечення фінансової стабільності підприємств, що формують економічну систему країни. Сфера логістики відіграє важливу роль у розвитку будь-якої країни. Об'єднуючи різні регіони

країни, логістична інфраструктура забезпечує єдність економічного простору, взаємозв'язок територій та інтеграцію країни із зовнішнім світом. Останні роки характеризуються нестабільною та складною геополітичною та економічною ситуацією, тому у вітчизняних логістичних підприємств виникли гострі проблеми

управління фінансами.

За таких умов надзвичайно важливою є об'єктивна оцінка фінансового стану підприємства, головним критерієм якої є ліквідність бізнесу, його фінансова незалежність, стабільність та розробка ключових засад управління фінансовими потоками логістичних систем в умовах невизначеності.

Недостатність теоретико-практичного опрацювання проблем управління фінансовими потоками логістичних систем, складні сучасні економічні умови господарювання, окреслені впливом фінансової кризи і економічною нестабільністю, необхідність управління та контролю рівня фінансової стабільності логістичних підприємств з метою недопущення банкрутства, визначають актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження системи фінансової діяльності та використання фінансів у логістичній сфері провадили: Аулін В.В., Голуб Д.В., Біліченко В.В., Замуренко А.С. [1], Бегун С. [2], Кривов'язюк І.В., Смерічевський С.Ф., Кулик Ю.М. [3], Городко М.В. [4], Лемеш І.О. [5], Мішеніна Н.В., Туренко Ю.О. [6], Сокур М.І., Сокур Л.М., Петченко М.В. [7], Саенсус М.А. [8], Сармат Рей [9] та інші.

Положення, принципи, концепції, висновки та рекомендації, висвітлені у працях вищезазначених авторів, формують теоретико-методологічні основи менеджменту фінансової діяльності в системі логістики. Однак питання щодо управління фінансовими потоками логістичних систем в кризових умовах залишаються малодослідженими та потребують подальших теоретико-методологічних розвідок. Тому проведення досліджень стосовно розробки ключових засад управління фінансовими потоками логістичних систем в умовах невизначеності є актуальним, що обумовлює тематику статті, формує її мету і завдання.

Метою статті є аналіз процесів менеджменту у системі фінансової діяльності сфери логістики. Зважаючи на мету, основним **завданням** дослідження є розробка ключових засад управління фінансовими потоками логістичних систем в умовах невизначеності.

Матеріали і методи. Теоретико-методологічним базисом дослідження є концепції, положення, розробки та висновки вітчизняних і зарубіжних дослідників у сфері фінансового менеджменту, а також власні дослідження автора. Використано структурно-системний метод при вивченні питання щодо реалій та умов формування фінансової діяльності логістичних підприємств; аналітичний метод – для формалізації результатів дослідження; графічний метод – для наочності порівняння та інтерпретації отриманих результатів дослідження.

Виклад основних результатів дослідження. Логістична сфера є складною організаційно-правовою формою економічної діяльності. В умовах ринкової економіки ефективність діяльності логістичної системи багато в чому визначається раціоналізацією руху фінансових потоків та їх гармонійним поєднанням з матеріальними, інформаційними та сервісними потоками [10].

В економічній ситуації, що склалася наразі, підтримання фінансової стабільності логістичних систем та забезпечення подальшого розвитку логістичних підприємств є важливим питанням, яке потребує конструктивних форм та ефективних методів вирішення.

Варто зазначити, що пріоритетними в системі управління фінансовими потоками є внутрішні ресурси і резерви підприємства. Основними критеріями таких ресурсів є показники якості (точності) аналітичного інструментарію та інноваційність методів управління та контролю.

Практика показує, що підприємство може мати фінансові коефіцієнти на рівні нормативних значень і при цьому відчувати важкий економічний стан, а інше підприємство, в якого коефіцієнти виходять за межі критеріальних значень, може перебувати у досить сприятливому фінансовому становищі. Тому можна говорити про те, що існуючі нормативні значення фінансових коефіцієнтів логістичних систем не враховують галузевий аспект діяльності підприємства та мають неточні значення, і, відповідно, можуть невірно оцінювати рівень фінансової стабільності та безпеки.

Варто зауважити, що на логістичні системи впливають різні технологічні та виробничо-економічні чинники, які необхідно враховувати під час проведення аналізу їх фінансового стану, зокрема:

- залежність від географічних, технічних та економічних особливостей розміщення й розвитку;
- фондомісткість виробничих процесів – оскільки основними активними засобами праці є транспортні засоби;
- переважання в структурі майна необоротних активів;
- своєчасність забезпечення матеріальними ресурсами та ефективність їх використання;
- рівень оснащення технічної служби підтримки та наявність основних засобів для ремонту машин і устаткування;
- результати оцінки рівня використання виробничих ресурсів, стану техніки, виробництва, аналізу собівартості перевезень, управління, якості роботи логістичних підприємств;
- облік спеціалізованих економічних показників діяльності, таких як загальний обсяг перевезень (тис. т), загальний вантажообіг (тис. т/км), загальний пробіг (тис. км), кількість відпрацьованих автогодин тощо;
- некоректність порівняння із загальноприйнятими нормами фінансових коефіцієнтів;
- значний відсоток дебіторської заборгованості з високим рівнем безповоротності;
- досить високий показник кредиторської заборгованості в структурі всіх зобов'язань;
- високий ризик підприємницької діяльності.

Аналіз статистичної інформації щодо діяльності логістичних підприємств у 2022-2023 рр. [11] дав змогу окреслити проблеми та визначити негативні фактори впливу на процеси управління фінансовими потоками у сфері логістики:

- низькоефективна експлуатація основних фондів, а також їхній знос (більш як на 50%) призвели до

погіршення показників фінансової безпеки;

- нестача запчастин унаслідок нестабільної економічної ситуації, пов'язаної з воєнним станом, в якому наразі знаходиться Україна, та зростання витрат на імпортні запчастини, ремонт тощо;
- підвищення цін на енергоносії і, як наслідок, підвищення собівартості послуг перевезень, що свідчить про високі підприємницькі ризики;
- прогалини у вітчизняній системі законодавства у сфері логістики;
- недосконалість податкової бази, що обмежує можливість інвестиційних вкладень у дану сферу;
- високий рівень кредиторської заборгованості перед партнерами і підрядниками;
- зниження ефективності діяльності логістичних підприємств у зв'язку з високим рівнем неповернення їм дебіторської заборгованості;
- ріст інфляції, валютні коливання, падіння платоспроможного попиту тощо.

Вирішення вищезазначених проблем вимагає інноваційного концептуального підходу до проблематики управління фінансовими потоками логістичних систем, оскільки порушення платоспроможності та фінансової стабільності можуть створювати/пришвидшувати умови економічного банкрутства.

Зважаючи на проблеми логістичних підприємств та особливості їх фінансового стану, необхідність розробки концепції управління фінансовими потоками логістичних систем та заходів з її реалізації набуває важливого значення.

На основі проведеного дослідження нами розроблена концепція управління фінансовими потоками логістичних систем, яка базується на принципах:

- системності ефекту від отриманих результатів;

- використання єдиної методики проведення аналізу діяльності підприємств в логістичних системах;
- взаємозв'язку фінансового середовища, платоспроможності та фінансової стабільності системи (методологія та методика адекватні реаліям ринку та відображають тенденції його розвитку);
- використання системи управління фінансовою стабільністю і платоспроможністю ефективності управління позиковим капіталом;
- врахування вимог податкової оптимізації та податкової політики.

Концепція формує базовий механізм із запобігання кризовим ситуаціям у логістичних системах та сприяє процесам менеджменту фінансової діяльності (рис. 1).

Аналізуючи концепцію управління фінансовими потоками логістичних систем (рис. 1) варто зазначити, що основним механізмом поліпшення діяльності в кризових умовах є ефективне використання фінансових коштів логістичних підприємств у межах власних можливостей.

Реалізація фінансового моніторингу та контролю дасть змогу вирішувати ключові завдання процесів розвитку логістичних систем та нейтралізувати чинники, які негативно впливають на дані процеси.

Впровадження системи внутрішнього фінансового контролю за наявних економічних умов дасть змогу: виявляти «вузькі» місця, мінімізувати зайві витрати на ремонтні роботи та паливно-мастильні матеріали; виявляти джерела самофінансування, зниження собівартості та зростання фінансових показників; забезпечити достовірність і прозорість звітної інформації; забезпечити ефективність використання активів; оперативно виявляти заборгованості та нестачі; мінімізувати оподаткування.

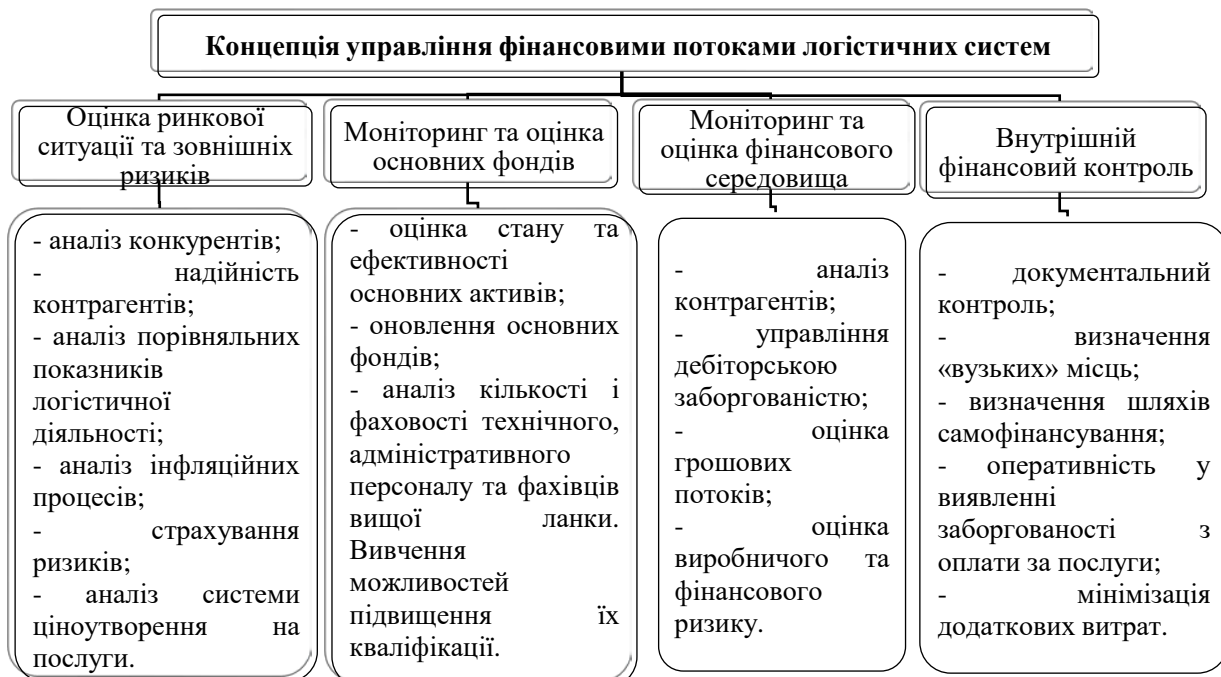

Рис. 1. Механізм концепції управління фінансовими потоками логістичних систем
Джерело: розроблено автором на основі проведеного дослідження.

Фінансовий моніторинг та контроль створюють можливість для розв'язання основних проблем, характерних для підприємств логістичної сфери, зокрема: грамотний контроль договірних зобов'язань (правильність укладення договорів, наявність схем платежів, що надходять), відсутність бюджетів у складних позапланових ситуаціях тощо. У зв'язку з цим актуальним питанням для логістичних підприємств є впровадження в практику менеджменту системи фінансового моніторингу, яка потрібна насамперед самому підприємству для своєчасного виявлення перших ознак зниження якості економічного функціонування.

У сучасних економічних умовах аналітичну діяльність необхідно розглядати насамперед як систематичну управлінську функцію. Можливості оперативного фінансового аналізу дозволять своєчасно виявляти перші ознаки зниження рівня ефективності фінансової діяльності.

Для коригування поточних управлінських рішень діагностика фінансової безпеки повинна проводитися на регулярній основі. Наразі експрес-діагностика рекомендується до проведення й у контрагентів, що

допустимо в умовах економічної кризи.

Результати управлінського обліку потрібні для повноцінного функціонування служби внутрішнього аналізу та контролю з метою своєчасного управління фінансовою стабільністю та контролю фінансової безпеки.

Результативність управління фінансовою стабільністю простежується і контролюється через внутрішні форми звітності, аналізу та аудиту. Аналіз платоспроможності підприємства на основі оцінки грошових потоків дасть змогу оцінити відповідність величини прибутку у звітному періоді реальному надходженню грошових коштів за проведеними операціями та проаналізувати рівень забезпеченості грошовими коштами для покриття короткострокових зобов'язань, визначивши фінансову стабільність і спроможність підприємства.

Аналіз тенденцій розвитку сфери логістики, особливостей діяльності та фінансового стану логістичних підприємств дав змогу визначити фактори, які перешкоджають її розвитку та розробити методіку з удосконалення процесів управління фінансовими потоками логістичних систем (рис. 2).

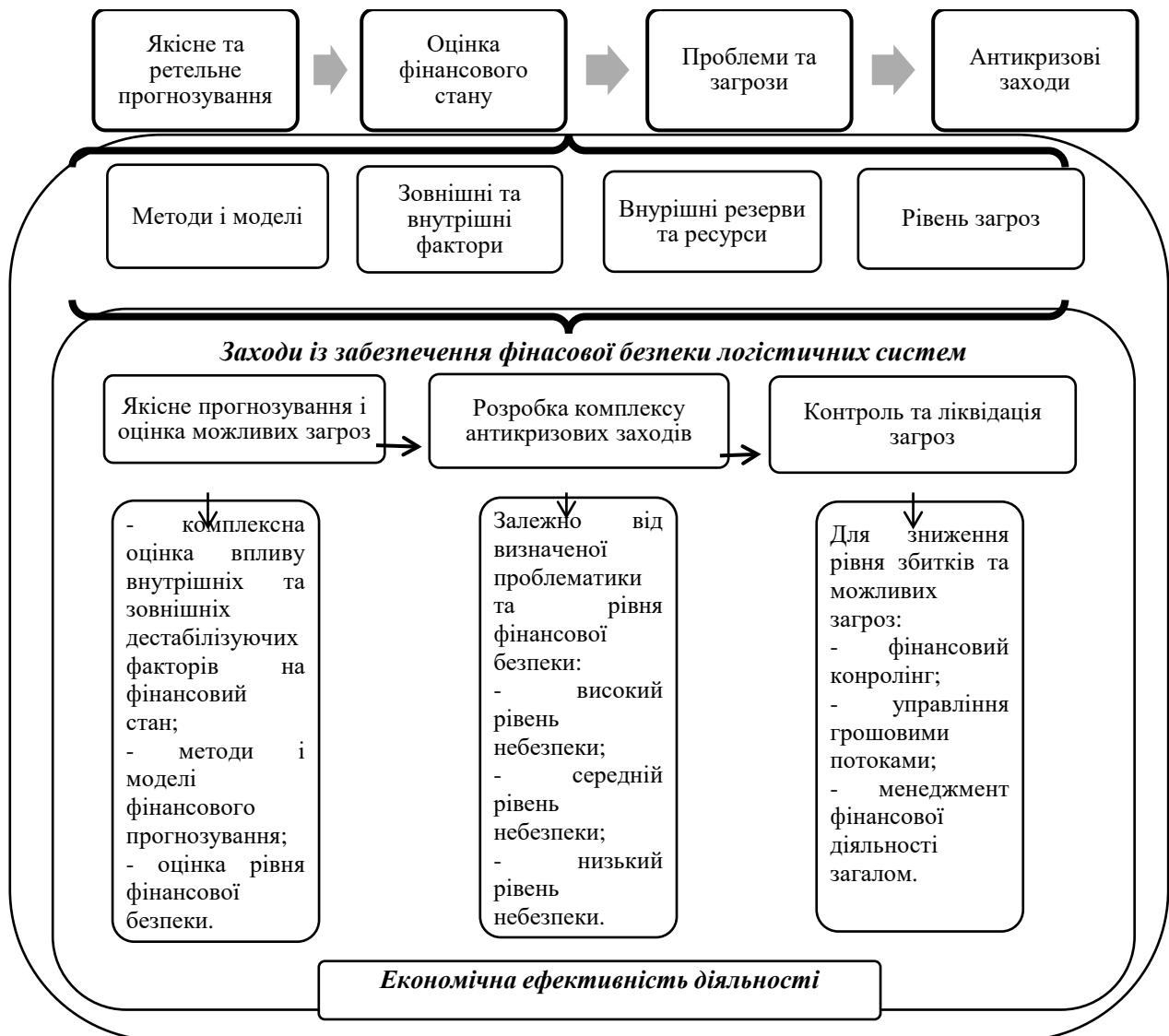

Рис. 2. Схеми забезпечення фінансової безпеки логістичних систем
Джерело: розроблено автором на основі проведеного дослідження.

В умовах глобалізації та інтеграції світової економіки головним завданням кожної підприємницької структури є забезпечення фінансової стабільності та безпеки діяльності. Сфера логістики та усі процеси, що в ній відбуваються, знаходяться у прямій залежності від фінансово-економічної ситуації, яка формується у певному часі.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Зважаючи на результати дослідження питання управління фінансовими потоками у системі логістики можемо запропонувати конкретні практичні рекомендації щодо підвищення рівня фінансової стабільності та забезпечення фінансової безпеки логістичних систем:

- проводити регулярний аналіз і контроль фінансової стабільності та платоспроможності з використанням критеріальних порогових значень;
- запровадити в практику менеджменту фінансового контролю моніторинг платоспроможності та фінансової стабільності підприємства (діагностика на регулярній основі для коригування поточних управлінських рішень);
- запровадити систему внутрішнього фінансового контролю, яку варто проводити методом прогнозування загроз та ризиків);
- проводити аналіз платоспроможності на основі

методики оцінки грошових потоків, що передбачає оцінку рівня платоспроможності залежно від показників відповідності реальним грошовим коштам;

- моніторити співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованостей, контролювати принцип раціональності;
- проводити контроль платіжної дисципліни клієнтів, а також здійснювати оцінку їх майбутньої кредитоспроможності;
- здійснювати ревізійний контролінг фінансових ресурсів, зокрема розрахунок оптимального залишку грошових коштів;
- проводити систематичний моніторинг основних та додаткових фондів;
- розробити заходи з удосконалення наявної системи управління фінансами, що забезпечує високу економічну стабільність.

Беручи до уваги важливість розвитку логістики в сучасних кризових умовах та її залежність від фінансових можливостей підприємств, які формують дану сферу, перспективи проведення *подальших досліджень* нами вбачаються у пошуку рішень щодо розробки інноваційних форм системи логістичного менеджменту.

Список використаних джерел:

1. Аулін В.В., Голуб Д.В., Біліченко В.В., Замуренко А.С. Формування показників оцінки ефективності транспортного процесу перевезень. Вісник машинобудування та транспорту. 2020. № 1(11). С. 4-10.
2. Бегун С. Особливості аналізу фінансового стану підприємства в умовах воєнного стану. Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2023. Вип. 4(32). С. 36-42. DOI: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2022-04-36-42>
3. Кривов'язюк І.В., Смерічевський С.Ф., Кулик Ю.М. Ризик-менеджмент логістичної системи машинобудівних підприємств: монографія. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. 200 с.
4. Городок М.В. Передумови та закономірності використання логістичного менеджменту. Економіка та держава. 2017. № 8. С. 80-83.
5. Лемеш І.О. Сутність логістичної системи та її функціональна значущість на підприємстві в системі прийняття управлінських рішень. Управління розвитком. 2013. №1 (141). С. 96-98.
6. Мішеніна Н.В., Туренко Ю.О. Логістичний підхід в управлінні витратами виробничої системи підприємства: стратегічні орієнтири. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка та менеджмент». 2015. № 5 (64). С. 89-92
7. Сокур М.І., Сокур Л.М., Петченко М.В. Транспортна і складська логістика: підручник. Кременчук. нац. ун-т ім. Михайла Остроградського. Вид. 2-ге. Кременчук: Щербатих О.В. 2016. 327 с.
8. Saiensus M.A. Logistic systems in conditions of globalization of the world economy. The Formation of a Modern Competitive Environment: Integration and Globalization: International scientific conference, May 25, 2018. Greenwich, UK : Baltija Publishing, 2018. P.1. P. 30-32.
9. Samrat Ray. Dossou Yedehou Leandre. Impact of Innovation on Economic Growth: A Comparative Analysis of the Economic Community of West African States and India. International Research Journal. 2020. №6 (96). P. 4. Pp. 53-56.
10. Кустрич Л.О. Управління фінансовими потоками в логістичних системах у посткризовий період. Економіка та суспільство. 2022. № 45. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-26>
11. Економічна статистика / Економічна діяльність / Транспорт. Держстат України, 1998-2023. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

References:

1. Aulin, V.V., Holub, D.V., Bilichenko, V.V., & Zamurenko, A.S. (2020). Formuvannia pokaznykiv otsinky efektyvnosti transportnoho protsesu perevezen. [Formation of indicators for assessing the efficiency of the transportation process]. Visnyk mashynobuduvannia ta transportu, 1(11), 4-10 [in Ukrainian].

2. Behun, S. (2023). Osoblyvosti analizu finansovoho stanu pidpriemstva v umovakh voiennoho stanu [Peculiarities of analyzing the financial condition of an enterprise under martial law]. *Ekonomichnyi chasopys Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*, 4(32), 36-42. DOI: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2022-04-36-42> [in Ukrainian].
3. Kryvoviazuk, I.V., Smerichevskiy, S.F., & Kulyk, Yu.M. (2018). Ryzyk-menedzhment lohistychnoi systemy mashynobudivnykh pidpriemstv. Kyiv: Vydavnychiy dim «Kondor» [in Ukrainian].
4. Horodko, M.V. (2017). Peredumovy ta zakonirnosti vykorystannia lohistychnoho menedzhmentu [Prerequisites and regularities of using logistics management]. *Ekonomika ta derzhava*, 8, 80-83 [in Ukrainian].
5. Lemesh, I.O. (2013). Cutnist lohistychnoi systemy ta yii funktsionalna zachushchist na pidpriemstvi v systemi pryiniattia upravlinskykh rishen [The essence of the logistics system and its functional significance at the enterprise in the system of management decision-making]. *Upravlinnia rozvytkom*, 1 (141), 96-98 [in Ukrainian].
6. Mishenina, N.V., & Turenko, Yu.O. (2015). Lohistychnyi pidkhid v upravlinni vytratamy vyrobnychoi systemy pidpriemstva: stratehichni oryentyry [Logistics approach to cost management of the enterprise production system: strategic guidelines]. *Visnyk Sums'koho natsionalnoho ahrarnoho universytetu. Seriya «Ekonomika ta menedzhment»*, 5 (64), 89-92 [in Ukrainian].
7. Sokur, M.I., Sokur, L.M., & Petchenko, M.V. (2016). Transportna i skladska lohistyka [Transport and warehouse logistics]. *Kremenchuts. nats. un-t im. Mykhaila Ostrohradskoho. Vyd. 2-he. Kremenchuk: Shcherbatykh O.V.* [in Ukrainian].
8. Saiensus, M.A. (2018). Logistic systems in conditions of globalization of the world economy. The Formation of a Modern Competitive Environment: Integration and Globalization: International scientific conference (May 25, 2018). Greenwich, UK : Baltija Publishing, 1, 30-32 [in English].
9. Samrat, Ray, (2020). Dossou Yedehou Leandre. Impact of Innovation on Economic Growth: A Comparative Analysis of the Economic Community of West African States and India. *International Research Journal*, 6 (96), 4, 53-56 [in English].
10. Kustrich, L.O. (2022). Upravlinnia finansovymy potokamy v lohistychnykh systemakh u postkryzovyi period [Management of financial flows in logistics systems in the post-crisis period]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 45. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-26> [in Ukrainian].
11. State Statistics Service of Ukraine. Economic statistics / Economic activity / Transport. 1998-2023. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian]